

Continuem amb una secció que vam encetar fa uns mesos, que té com a protagonistes la gent gran del nostre poble, amb ells estem fent unes xarrades força interessants. I es que la gent que ha viscut molts anys, tene moltes coses a contar...

Rosa Moliner Sales, pertany a este grup de covarxins que han sobrepassat els noranta anys. Quan es publiquen este número de Tossal Gros, Rosa haurà complert 93 anys, va nèixer el 2 de juliol de 1918, al mas de La Mosquera Vella, d'ací que se la coneix per *Rosa la Mosquera*.

A Rosa l'entrevistem en la sobretaula d'un dinar familiar en el que celebre el primer aniversari del seu besnét Pablo.

Rosa, viuda de José Climent, té una única filla, Josefa Climent. Dos néts Edgar i Pamela i un besnét, Pablo.

Sí de moment només un besnét, el fill del meu nét Edgar, però prompte tornaré a ser besàvia. La meua néta Pamela espere un xiquet.

- Aplegar a conèixer els besnétos no ho pot dir tothom.....

I tant! Els nets donen molta alegria. Pensava que no aplegaria a vore'ls casats i mira, no sols vaig anar a la boda dels dos, si no que també he conegut a Pablo i no em vull anar sense conèixer al fill de Pamela.

Com hem dit Rosa va nèixer a 1918. L'any que va finalitzar la I Guerra Mundial. Però al mas de la Mosquera, la família de Rosa, no sabien res de l'anomenada Gran Guerra, ni tampoc de tots els entrebancs que hi havia per Europa, i ni tan sols pel país. La seua família havia comprat el mas, juntament amb altres persones, a l'antic propietari, Luis Pineda, Marqués de Santa Genoveva. El que els preocupava realment era tirar endavant. **A més a més s'estaven fent una casa nova...**

Vaig nèixer a la casa més vella del mas, la que fa cantó. Avui és propietat d'una empresa de Castelló. Tenia i encara té unes arcades molt boniques. Però el meu pare ja tenia buscat el lloc on havia de fer la nova casa. Era una casa molt gran i va costar un gran esforç acabar-la. Allí vaig viure la major part de la meua vida, fins que cap als anys 70 ens vam vindre a viure al poble. Es a dir la major part de la meua vida l'he viscut al mas de La Mosquera. I com he viscut molts anys he vist moltes coses, unes bones i altres de no tant. Anava a l'escola al mas d'En Ramona, a peu. Igual que ploquera o que nevara. La diferència entre la meua infantesa i joventut i ara és tan gran, que sembla que siga un altre mon. Teníem molt poc i treballàvem molt. De ben menuts ja deixaven de fer coses de xiquetes i ajudàvem a casa, no hi havia altre remei. De temps lliure en teníem poc, jugàvem a peu coix, al tres en ratlla....., però de molt xicoteta ja treballava traient a pasturar a un xicotet ramat que teníem, unes cuantes ovelles i unes cabres. També traíem a pasturar als bacons. Això era feina dels més menuts. La meua mare estava malalta i ben prompte vaig començar a

Celebrant l'aniversari del rebesnet

fer feines de casa, com per exemple pastar. El meu pare es llevava a la matinada, em feia la pasta i em preparava el forn i jo després anava a coure el pa, un cop a la setmana. El meu germà gran, Aniceto, ja anava al camp en mon pare i el menut, Antonio, el portava davant i darrere sempre. Tots dos han faltat, Aniceto de molt jove i Antonio també, fa ja 18 anys.

- Que feia la joventut de la seua època?

Com t'he dit hi havia poc temps lliure. I al mas la vida era diferent. Però ho repeteix, no ens ho passàvem malament. Com que de festes n'hi havien poques, quan en tiniem una, l'aprofitàvem més. A la matança del bacó, alguna festa al Café Baix Terra, on tocava la guitarra el tio Fernando la Rambla, germà de Pasqual de l'Hostal de Blanco. Per Sant Antoni al mas d'En Rieres. Recorde que un any va nevar molt al mes de gener i la meua cosina Carmen i jo volíem anar al mas d'En Rieres a la festa de Sant Antoni, per dalt de tot. Vam eixir de la Mosquera i a l'alçada del mas de Ganxos ja plovia, en plagar a En Rieres va començar a nevar i vam estar sis dies sense poder tornar a casa. Estàvem a casa de la nostra cosina Rosa, la dona de Fraisco el Cartero. Ens ho vam passar molt bé. La nevada era tan gran que no podien ni anar al pou a portar aigua i calentàvem la neu.

També baixàvem al poble a festes d'agost. Mon pare pentinava l'animal i arreglava el carro i baixàvem al poble. La meua àvia vivia al poble, i ens quedàvem amb ella, anàvem als bous.

• El carro era el mitjà de transport?

Sí el carro i els animals. El meu pare tenia dos carros, un per a la feina i l'altre el traia quan teníem que anar al poble, o a qualsevol lloc. També s'utilitzaven els carros quan una persona faltava al mas. Els baixaven a soterrar en els carros.

• Al poble on es quedàven?

La majoria de famílies masoveres teníem casa al poble que s'utilitzava per a quan hi havia un soterrament, aleshores l'enterro eixia de la casa del poble. O una boda, comunió, o algú estava malalt i l'havia de visitar el metge, o curar el practicant etc. Penseu que el mitjà de transport dels masovers era el carro, però al poble de cotxes tampoc n'hi havien molts i anar a un mas tampoc era tan fàcil com ara.

- També baixaven al poble a comprar?

Aleshores no es comprava com ara que si no vas a la tenda o carnisseria no pots viure. Al masos hi teníem quasi de tot. Animals de tot tipus, gallines, conills, ànecs, coloms... mataven el bacó tots els anys. Teníem fruita de tot tipus, sembràvem blat, ordi, cigrons, pèsols, teníem vinya, ens fèiem el vi, anàvem a moldre al Moli la Punta. Fèiem,